

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ר ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
שנת השבע עשרה
ל"ו ע"י מוסד תורה והסכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נסי מזרחי באמריקה

כ"ה

רישלה (תשי"ח)

ל"ב כ"ה - ל"ג

גליון זה הוא המסכו של גליון וישלח תש"ח
ע"י עם וזרפהו לגליוננו זה.

א. טאלה כללית

יוסף אבן כספי: מסנה כסף חלק א' המכונה "טירת כסף".

אמנם אמרו "ויאבק איש עמו" הוא מראה הנבואה עד מלת "שם" (פסוק ל'). ותחילת זאת ההטבה היה כאשר נותרו הוא לבדו, וזה מבואר טעמו... כלל זאת המראה היא לפי דעה כפשוטו המובן אצל הלמדנים, רצוני בזה שלעקב אחר שהפעל בלילה ההוא ביגיעה מסודר המחנות ומתעברת נסיו וכו' ביתר, שם היגיעה הזאת נצטרף אפחד והחלטה מאיס מציק ומיצרן הנצח מעט חושני נחזי הנסאר מן הלילה וייטן ויחלום, והנה בא אחד שנאבק עמו וכל הנמשך מזה; וזה כמו שקרה ליהושע בהליות מחשבתו סרוזה בענין המלחמות... אמנם העולה מכלל זאת ההטבה שהיתה בלילה בחלום של נבואה וברכת המלאך ליעקב באחריתו כאלו נודע לו בזה, כי אע"פ שעת צרה היא ליעקב הנה ממנה יושע וראה הפלגת זה הספור, אם עינים לך, כי בתחילת היה ההטבה בענין גם כאלו הוא איש מכלל האנשים; ואחר בתדקוק הענין מעט אחר מה שאמר לו "טלחני כי עלה השחר", נראה לו מזה כי אינו מכלל המון אבל הוא איש נבדל, לכן אמר ליעקב לו: "לא אסלחך כי אם ברכתני" (פסוק כ"ג), פי זה מנתג מקסן לגדול בארץ ההיא, גם בארצנו זאת; וכאשר נרץ המלאך ליעקב, והמלאך הזה הולך וסובב, ויעקב עולה מעט מעט בסולם ההטבה, מצורף למה שמע מבוכה המלאך "טרית עם אלוהים", הנה נתן לבו לדעת מה סיבו של זה, וסאל אותו "הגידה נא שמך" (פ' ל') והוא השיבו בטאמר קצו וסתום בלתי בגזר דבר, ושב לברך אותו, עד שאחרי זה נתאמת אצלו שמה שראה היה מלאך. ואז הקיץ משנתו ונסתלקה השנתו וזכר כל המאורע בחלומו, כי זמן לעולם דרכי החלומות של נבואה, ולכן אחר שהקיץ קרא שם המקום פנואל "כי ראיתי אלוהים פנים אל פנים" (פ' ל"א).

ואין ספק אצלי שאמרו "הוא צולע על ירכו" (פ' ל"ב) הוא ענין מוחשי שנסאר לו אחר שהקיץ ולכן צוה לבניו שלא יאכלו גיד הנסה לזכר זה המאורע כי בזכרו זה המאורע תהעקרה נפשנו לדעת ענין המראות והחלומות אשר בנבואה. ומי שיתעורר לדעת זה, יתעורר בהכרח לדעת המציאות כלה. ואין ראוי לסאול מה תועלת זה, כי זה כל האדם, זכור הודעתך על מצות הלשון והמעשה להרביל ולהזכיר אנפשי.

ותמה אני מן הגדולים ממני בחכמה ובטנים, איך נבו ידע וחלא כלבו ידועים אנשים ונשים שכמו זה החלום יקראו לנו פעמים רבות ויקרא לנו עם זה גם כן מאלו המקרים, עד שכמה אנשים ראינו בעינינו דברים להם אלו הפגעים וכיוצא בזה בטנפם... והנה יעקב אבינו היה כפוננו פו אדם תולעת, ואם נתחלף ממנו בותרון ההטבה,

...ולמה יאריך ראבי קץ בו, וגם הלשון הקצר אינני כותב ברצון נפשי, רק שמלאך דוחה את ידי ומניע קולמנסי.

1. הסבר את המקומות המסומנים בקד.
2. מה היא מובנה של ההאבקות כלה לפי דעת אבן כספי.
3. מה הדמיון שמוצא אבן כספי בין יעקב אבינו כאן לבין יהושע? (לאיזה מקום בס' יהושע כון בזכריו?)
4. מה היא הדעה בענין פגישת יעקב עם "האיש" טעמה מתוכה אבן כספי בסוף דבריו (החל מן "ותמה אנשי")

(הערה: - ר' קלונימוס בר' קלונימוס בן זמנו באגרת בקורת כותב למקום זה "והלואי היה המלאך דוחה עמו מיגד והלאה שלא יכתוב הדברים").

ב. מדברי מדרש לקח טוב

כ"ה ויאבק איש עמו עד עלות השחר
עד שיעלה שחר לישראל - ישועת ישראל, שהוא דומה לשחר, כי הגלות דומה ללילה; אומות העולם ומלכות אדום הושעה הם נאבקים עם ישראל כדי להטעותם מדרך ה', שנאמר (שה"ש י"א א') "שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך".

(ויטלה תשי"ח)

כ"ו וירא כי לא יכול לו:
לא יכול להוציא את ישראל מייחודו של מקום.

כ"ו ויגע בכף ירכו
זה המילה, וכן גזרה מלפני הרשעה שמד שלא ימולו את בניהם.

כ"ו וקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו.
אלה שטמאו בזמיח המד.

והטוה לדבריו

רמב"ן: כ"ו... והענין, כי המאורע כולו רמז לדורות, שיהיה דור
בזרעו של יעקב יתגבר עטו עליהם עד שיהיה קרוב לקעקע את
ביצתן. והיה זה דור אחד בימי חכמי המסנה, בדור של ר' יהודה
בן בבא וחבריו, כמו שאמרו: אמר ר' חייא בר אבא: אם יאמר לי
אדם תן נפסך על קדושת שמו של הקבה"ו, אני נותן ובלבד שיהרגני
מיד, אבל בזרעו של שמו איני יכול לסבול.
ומה היו עושים בדורו של שמו? היו מביאים כדוריות של ברזל
ומלבנין אותן באור ונותנין אותן תחת שחיהן ומטיאין נפשותיהן
מהם.

ויט דורות אחרים טעמו עמנו כזה, ויותר רע מזה, דהכל
סבלנו ועבר עלינו, כמו שרמז (ל"ג י"ח) "ויבא יעקב שלמ".

- 1) באיזו דרך הולך המדרש בפרשו את האנקות יעקב עם המלאך?
העזר בדברי הרמב"ן!
- 2) במה טונה הוא מפרוטו של אבן כספי?
- 3) אם זהו פרוטו של ענינו, מה מקומו בין הכחות יעקב לבין פגישתו
עם עטו בפרק ל"ג?
- 4) במה טובים דברי הרמב"ן מדברי המדרש (אשר בעקבותם הוא הולך)?
- 5) האם פרוטו של הרמב"ן לל"ג י"ח הוא פרוטו של מקרא או דרש?

ג. ל"ג. על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנסה
ספר החנוך מרטי מצוה זו שתהיה רמז לישראל שאע"פ שיסבלו צרות רבות
בגליות מיד העמים ומיד עטו, שיהיו בטוחים שלא יאבדו, אלא לעולם
יעמד זרעם וטמם ויבא להם גואל שיגאלם מיד צר, ובזכרם תמיד ענין
זה על ידי המצוה שתהיה לזכרון יעמדו באמונתם ובצדקתם לעולם, ורמז
זה הוא לפי סאותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו - שבא בקבלה שהוא שרו
של עטו - רצה לעקרו לייעקב מן העולם, ולא יכול לו, וצערו בנגיעת
הירך, וכן זרע עטו מצער לזרע יעקב, ולבסוף תהיה להם יסועה מהם,
כמו שמצינו באב, שזרחה לו הטמט לרפאותו ונוטע מן הצער - כן יזרח
לנו הטמט של מטיה וירפאנו מצערנו ויגאלנו, אמן בטהרה בימינו.

- 1) האם הטעם הניתן בספר החנוך למצוה הזאת קרוב
יותר לתפיסת המדרש (והרמב"ן) או לתפיסת אבן כספי?
- 2) לאיזה סוג מסוגי המצוות בתורתנו שייכת מצוה זו -
לפי הסברו של ספר החנוך?

הטאלות המסומנות X קשות והמסומנות XX קשות יותר, יענה כל אחד לפי הבנתו.